

Україні з питань виконання покарань “Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі” від 04.11.2003 р., № 1303/203 // Довідник працівника міліції : У 2-х кн. –Кн.2. -Ч.П: Нормативно-правові акти з питань діяльності органів внутрішніх справ /Відп. ред. М.В. Білоконь; Упоряд. С.М. Гусаров, В.Г. Слободянок, С.М. Калюк. -К.: Видавнича компанія “Воля”, 2004. -С.554-580.

15. Наказ Державного комітету України у справах сім’ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров’я України “Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення” від 16.01.2004 р., № 5/34/24/11 // Там же. -С.684-688.

16. Наказ Міністерства України у справах сім’ї, дітей

та молоді, Міністерства внутрішніх справ України “Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управління (відділів) у справах сім’ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім’ї” від 30.03.2004 р., № 3/235 // Там же. -С.800-814.

17. Поволоцька С.Г. Проблеми профілактики органами внутрішніх справ правопорушень неповнолітніх // Вісник Запорізького юрид. ін-ту. -2003. -№ 4. -С.133-141.

18. Т. Коломоєць. Щодо доцільності системного підходу при дослідженні потенціалу адміністративного примусу в публічному праві України // Право України. -2003. -№ 5. -С.120-123.

Надійшла до редколегії 19.11.2004

БАНИКЕВИЧ І.В. К ВОПРОСУ О КЛАССИФИКАЦИИ ОСНОВАНИЙ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОГО УЧЕТА ЛИЦ, ОСУЩЕСТВЛЯЕМОГО АДМИНИСТРАТИВНОЙ СЛУЖБОЙ МИЛИЦИИ

Предложена классификация постановки на профилактический учет лиц административными службами и уголовной милицией в делах несовершеннолетних.

BANIKEVICH I.V. ON THE CLASSIFICATION REASONS FOR PREVENTIVE REGISTRATION OF PEOPLE WHICH IS PROVIDED BY THE ADMINISTRATIVE MILITIA

Classification of statement on the preventive account of person's administrative services and criminal militia in affairs of minors is offered.

УДК 343.811

Є.Ю. БАРАШ

Національний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Досліджений правовий статус установ виконання покарань.

Установи виконання покарань, які є складовою частиною правоохоронної системи України, виконують широке коло завдань щодо забезпечення виконання кримінального покарання з тим, щоб воно не тільки було карою за вчинений злочин, але виправляло та перевиховувало засуджених у дусі чесного ставлення до праці, точного виконання законів, відвертало вчинення нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, а також сприяло викорененню злочинності. Тобто, від належного виконання пенітенціарними органами чи установами своїх функцій значною мірою залежить стан правопорядку в країні. За таких умов особливо гостро постають питання визначення правового статусу установ виконання покарань України, з'ясування напрямків удосконалення правового регулювання останнього, тенденцій розвитку юридичних гарантій по забезпеченню його реалізації.

Дослідженню правового статусу установ виконання покарань були присвячені наукові праці багатьох вчених, зокрема О.В. Беца, О.Г. Гамалій, М.В. Салтевського, В.М. Синьова, М.В. Костицького, В.І. Кривуши, В.А. Левочки-

на, М.І. Немченка, Г.О. Радова, В.П. Севостьянова, В.М. Трубникова, С.Я. Фаренюка, І.В. Штанька, та інших. Але, не дивлячись на інтенсивність та широкий спектр досліджень проблем правового статусу установ виконання покарань, багато питань в сфері пенітенціарної діяльності залишаються ще дискусійними. Означена проблема визначена однією із пріоритетних напрямків фундаментальних і прикладних досліджень навчальних закладів та науково-дослідних установ Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Незаперечним є те, що початковим етапом дослідження повинно бути обрання основ методології, зокрема, до визначень категорій, що мають ключове значення для понятійного каркасу проблеми. Так, слово “статус” в перекладі з латинського означає положення, стан чогонебудь або будь-кого: “статус людини”, “статус особи”, “статус громадянина”, “статус органу” тощо [1, с.307].

Слід відзначити і те, що одностайного розуміння елементного складу правового статусу немає. Наприклад, О.Ф. Скакун до елементів правового статусу відносить

закріплені в нормативно-правових актах та гарантовані державою права, свободи, обов'язки і відповідальність [2, с.409]. М.М. Рассолов, В.О. Лучінін та Б.С. Эбзєєв під правовим статусом розуміють сукупність прав і свобод, обов'язків та відповідальність, що встановлюють правовий стан органу чи конкретної особи в суспільстві [3, с.217]. Є.В. Охотський вважає, що основу правового статусу складають п'ять груп норм, що визначають: обов'язки; права; обмеження; гарантії; економічне забезпечення [4, с.54]. Ю.П. Битяк до елементів правового статусу відносить права та обов'язки, гарантії цих прав і відповідальність за невиконання обов'язків [5, с.43]. У свою чергу В.М. Манохін включає до правового статусу завдання, основні функції, права й обов'язки [6, с.97-99].

Як бачимо, позиції вчених неоднорідні. На нашу думку, основу правового статусу установ виконання покарань складають: мета, завдання, функції, обов'язки, права, відповідальність та адміністративні процедури їх діяльності. Отже, правовий статус установ виконання покарань - це визначена у нормативно-правових актах система їх цілей, завдань, функцій, обов'язків, прав та відповідальності, а також адміністративні процедури їх діяльності.

Розглянемо визначені нами елементи правового статусу установ виконання покарань більш детально. Так, характер і зміст правового статусу установ виконання покарань прямо залежить від нормативно-встановлених мети, завдань та функцій останніх. Метою є майбутній результат, досягнення якого прагне суб'єкт. Мета прийняття конкретного закону чи підзаконного акту, утворення та функціонування державних органів, інших суб'єктів права повинна бути сформульована в преамбулах або загальних статтях нормативного акту.

В ст.1 Кримінально-виконавчого кодексу [7] зазначено, що кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими.

Таким чином, метою діяльності установ виконання покарань є виправлення та перевиховування засуджених у дусі чесного ставлення до праці, дотримання норм моралі, точного виконання законів та інших нормативних установлень, їх ре соціалізація, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими. Ця загальна мета повинна бути доповнена спеціальною метою, залежно від напрямку діяльності установ виконання покарань. Наприклад, метою діяльності ЛПІ є ізоляції осіб, які страждають на синдром залежності, поновлення і розвитку в них професійних і трудових навиків, лікування і вироблення у цих осіб установлення на тверезий спосіб життя; СІЗО - тримання осіб, узятих під варту, і засуджених і так далі.

Звідси можна зробити висновок, що головна мета діяльності установ виконання покарань повинна полягати у ресоціалізації засуджених, під якою ми розуміємо процес

виправлення засудженого, формування у нього правослужняної поведінки, стимулювання становлення особистості на таку життєву позицію, що відповідає соціальним нормам.

Для реалізації передбаченої в нормативно-правових актах мети діяльності, органи та установи виконання покарань виконують цілий ряд завдань та функцій. Конкретні питання, які вирішуються в системі управління, виникають лише тоді, коли прийнято та встановлено загальну мету, яка потім поділяється на ряд завдань. Кажучи про функції, слід підкреслити, що будь-яка функція підпорядкована меті, обслуговує її. Функції витікають із завдань. Загальні функції управління (прогнозування, планування тощо) залежно від призначення органу наповнюються конкретним змістом, трансформуючись у спеціальні функції, властиві відповідному суб'єкту управління.

Необхідним елементом взаємодії держави, права та особистості є юридичний обов'язок, в якому держава формує свої вимоги до суб'єктів правовідносин. Юридичний обов'язок – це об'єктивно необхідна, встановлена законом міра належної поведінки. Першоприрода обов'язків така, що вони покликані бути зворотною стороною суб'єктивного права як стимулюючі засоби. Функціональне призначення обов'язків полягає в забезпеченні самого існування і реалізації прав. Права та обов'язки невід'ємні одне від одного, взаємообумовлені і не можуть існувати ізольовано. Обов'язок завжди передбачає чиєсь право, хоча б право вимагати виконання обов'язку. Із загально-соціологічної точки зору "право – те, що суспільство дає органу, а обов'язок – те, що орган дає суспільству" [8, с.75]. Наприклад, Ю.К. Толстой визначає юридичний обов'язок як визначену законом міру належного, яка виражає обов'язок певної поведінки, що вимагається уповноваженою особою від іншого суб'єкта з метою задоволення її власного інтересу [9, с.46].

Отже, обов'язки установ виконання покарань є найважливішою складовою їх правового статусу. В процесі нормотворчої діяльності саме з їх закріплення починається формування юридичної конструкції правового статусу. Це пояснюється тим, що обов'язки є первинними щодо прав, останні спрямовані на забезпечення їх реалізації.

Аналіз нормативно-правових актів, які регулюють діяльність установ виконання покарань дозволив виявити ряд недоліків серед яких невизначеність їх прав та обов'язків. В нормативних актах в досліджуваній сфері визначено лише права та обов'язки персоналу установ виконання покарань, які до речі подаються не у систематизованому порядку. Звідси висновок – необхідним є нормативне визначення загальних прав та обов'язків установ виконання покарань в одному із законодавчих актів - Кримінально-виконавчому кодексі України чи Законі України "Про Державну кримінально-виконавчу службу України".

На нашу думку, до загальних обов'язків установ виконання покарань, які повинні бути відображені у Кримінально-виконавчому кодексі України або Законі України "Про Державну кримінально-виконавчу службу України", доцільно віднести: 1) забезпечення передбачених нормативно-правовими актами прав, свобод та інтересів засуджених; 2) забезпечення безпеки засуджених; 3) ведення обліку засуджених; 4) роз'яснення порядку і умов відбу-

вання покарання; 5) організація трудового і побутового влаштування засуджених; 6) забезпечення додержання умов праці засуджених, порядку та умов відбування покарання; 7) здійснення нагляду та контролю за порядком відбування покарання; 8) проведення виховної роботи; 9) проведення оперативно-розшукових та профілактичних заходів серед засуджених; 10) виявлення причин та умов правопорушень; 11) розгляд звернень засуджених; 12) організація навчання засуджених; 13) медичне забезпечення засуджених; 14) контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних та протиепідемічних правил; 15) здійснення роботи щодо підготовки засуджених до звільнення.

Відповідно до п.5 Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань [10], останній має право: залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; одержувати безоплатно в установленому законодавством порядку від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; скликати в установленому порядку наради, конференції, симпозиуми з питань, що належать до його компетенції; у межах своїх повноважень видавати нормативні акти; вводити особливий режим, залучати в разі потреби додаткові сили і засоби для припинення групових протиправних дій в установах кримінально-виконавчої системи; затверджувати переліки посад рядового і начальницького (крім вищого) складу і спеціальних звань, що відповідають цим посадам, та посад, призначення на які і звільнення з яких здійснюється Департаментом; звільняти зі служби (роботи) осіб рядового і начальницького складу та працівників кримінально-виконавчої системи; визначати порядок і умови укладення контрактів про проходження служби в органах і установах виконання покарань, призначення на посади за конкурсом; присвоювати в установленому порядку первинні та чергові спеціальні звання середнього і старшого начальницького складу працівникам кримінально-виконавчої системи; встановлювати відповідно до законодавства відомчі відзнаки Департаменту за сумлінну службу (роботу) [7].

Аналіз нормативно-правових актів, які регулюють діяльність установ виконання покарань, надав змогу до прав структурних підрозділів Департаменту віднести: контроль за поведінкою засуджених; проведення індивідуально-профілактичної роботи, оперативно-розшукових заходів; ведення персонального обліку засуджених; здійснювати привід засуджених; проводити огляди та обшуки засуджених та їх приміщень; застосовувати встановлені законом заходи заохочення і стягнення; проводити перевірки наявності засуджених; застосовувати до засуджених наручники, гамівні сорочки, вогнепальну зброю; залучати засуджених до суспільно корисної праці; змінювати умови утримання засуджених у межах однієї установи; поміщувати засуджених у штрафні та дисциплінарні ізолятори і карцери; встановлювати розпорядок дня. Вважаємо доцільним вище приведені права установ виконання покарань закріпити в одній із статей Кримінально-виконавчого кодексу України чи Закону України "Про

Державну кримінально-виконавчу службу України".

Відповідальність, як правильно зазначають І.Л. Бачило, С.В. Катрич та П.Г. Щекочихин – необхідна завершальна ланка правового статусу. Без цього елемента правовий регулятор практично не здатний здійснювати свої функції, в тому числі і таку важливу функцію, як організація [11, с.75]. Відповідальність інтегрує усі інші елементи правового статусу і встановлює існування відхилень в процесі їх реалізації.

Зміна суспільно-політичної ситуації в Україні після набуття нею незалежності, розвиток підприємництва на основі різних форм власності, перехід до ринкової економіки та інші чинники спричинили прийняття Верховною Радою України ряду законів, якими було встановлено відповідальність юридичних осіб. Такі норми містять, наприклад, Закони України "Про зайнятість населення", "Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування", "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності", "Про відповідальність підприємств, установ та організацій за порушення законодавства про ветеринарну медицину", "Про електроенергетику" тощо.

Встановлення юридичної, зокрема адміністративної відповідальності є одним із ефективних засобів забезпечення дотримання учасниками правовідносин приписів правових норм. З огляду на це, практичне значення нормативного визнання підприємств, установ, організацій або об'єднань громадян суб'єктами адміністративної відповідальності полягає в тому, що в ряді випадків при порушенні порядку і правил, встановлених законодавством, не має можливості встановити відповідальність безпосередньо посадових осіб. Наслідком безкарності правопорушень стає зниження ефективності державного управління у певних сферах, нанесення збитків інтересам держави і суспільства.

У нормативно-правових актах, які регламентують діяльність установ виконання покарань, визначено, що відповідальність за забезпечення законності в їх діяльності несуть службові особи цих установ і органів. Так, відповідно до Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань Голова Департаменту здійснює керівництво Департаментом і несе відповідальність перед Президентом України, Кабінетом Міністрів України за виконання покладених на Департамент завдань і здійснення ним своїх функцій, визначає ступінь відповідальності заступників голови та керівників структурних підрозділів Департаменту [7].

Відповідно до ст.28 Правил внутрішнього розпорядку виправно-трудових установ адміністрація виправно-трудових установ забезпечує зберігання посилок і бандеролей за умов, якщо вони не були вручені засудженим у зв'язку з відбуванням ними дисциплінарного стягнення [12]. Начальник установи виконання покарань несе відповідальність за своєчасний виклик медпрацівника, терміново вивезення хворого та його надійну охорону. У випадку систематичного несвоєчасного подання інформації про виконання громадських робіт або нездійснення контролю відповідальною особою за роботою та поведінкою засудженого, а також невиконання інших вимог цієї статті винні особи притягуються до відповідальності згідно з законом. Відповідно до ст.16 Закону України "Про

Державну кримінально-виконавчу службу України", персонал установ виконання покарань зобов'язаний неухильно виконувати закони України, додержуватися норм професійної етики, гуманно ставитися до засуджених і осіб, узятих під варту. Жорстокі, нелюдські або такі, що принижують людську гідність, дії є несумісними зі службою і роботою в органах, установах виконання покарань та слідчих ізоляторах. Особи рядового і начальницького складу та працівники кримінально-виконавчої служби, які виявили жорстоке ставлення до засуджених і осіб, узятих під варту, або вчинили дії, що принижують їхню людську гідність, притягуються до відповідальності згідно із законом. У разі вчинення дій, зазначених у частині другій цієї статті, особа рядового чи начальницького складу або працівник кримінально-виконавчої служби підлягає звільненню зі служби (роботи), якщо до нього постановлено обвинувальний вирок суду, який набрав законної сили, або якщо протягом року за такі ж дії до нього вже було застосовано дисциплінарне стягнення. В ст.4 цього ж нормативного акту зазначено, що непередбачене законодавством обмеження прав і свобод людини та громадянина неприпустиме і тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Більш того, за порушення певних правил та норм, наприклад, в сфері електроенергетики, волокористування, медичних, санітарно-епідеміологічних та інших правил, до юридичної відповідальності може бути притягнуто і установу виконання покарань, як юридичну особу.

Наступним елементом правового статусу органів та установ виконання покарань є адміністративні процедури їх діяльності, зокрема: підпорядкованість, підзвітність та підконтрольність. Підпорядкованість характеризує, як правило, найвищу організаційну залежність органу нижчого рівня від органу вищого рівня. В той же час вона може мати різні ступені повноти. Повна підпорядкованість (підлеглість) передбачає наявність у вищого органу всіх або переважної більшості важелів керуючого впливу, включаючи вирішення щодо підлеглого органу: установчих питань; визначення правового статусу; кадрових питань; здійснення контролюючих функцій; отримання звітності; застосування заходів відповідальності. Так, відповідно до п.1 Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань він є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який безпосередньо реалізовує єдину державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. Одним із його основних завдань є керівництво органами і установами виконання покарань [7].

Підзвітність і підконтрольність органів та установ виконання покарань - це певний стан (режим) організаційних відносин між ними, за яким один орган має право перевіряти діяльність іншого, включаючи право скасовувати чи зупиняти дію його актів, а той зобов'язаний надавати необхідні можливості для таких перевірок і звітувати про свою діяльність. За змістом "підконтрольність" дещо ширша ніж "підзвітність", оскільки завжди передбачає одержання інформації та звітів. У свою чергу, підзвітність може застосовуватись окремо від здійснення в повному обсязі функції контролю. Так, відповідно до п.4 Положен-

ня про Державний департамент України з питань виконання покарань, останній: контролює виконання актів законодавства з питань, що належать до його компетенції, вироків, постанов і ухвал судів; аналізує результати діяльності органів і установ виконання покарань; організовує і контролює оперативно-розшукову діяльність [7].

Рішення Департаменту, прийняті в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами. Для погодженого вирішення питань у межах своїх повноважень, обговорення найважливіших напрямів діяльності в Департаменті утворюється колегія у складі голови, заступників голови за посадою, а також керівників структурних підрозділів Департаменту. До її складу можуть входити керівники інших центральних органів виконавчої влади, а також керівники органів і установ виконання покарань та підприємств, що належать до сфери управління Департаменту. Членів колегії затверджує та звільняє від виконання обов'язків Кабінет Міністрів України.

Для розгляду рекомендацій та пропозицій щодо основних напрямів розвитку кримінально-виконавчої системи у Департаменті можуть утворюватися дорадчі та консультативні органи. Склад цих органів і положення про них затверджує голова Департаменту. Гранична чисельність працівників центрального апарату Департаменту затверджується Кабінетом Міністрів України. Перелік посад, що підлягають заміщенню особами вищого начальницького складу, затверджується в установленому порядку. Штатний розпис, кошторис видатків центрального апарату Департаменту затверджує його голова за погодженням з Міністерством фінансів України. Структуру центрального апарату Департаменту та положення про його структурні підрозділи затверджує голова Департаменту. Департамент є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

Таким чином, успішне здійснення адміністративної реформи в Україні нерозривно пов'язане із створенням і впровадженням чіткої науково-практичної моделі радикального оновлення всіх основних елементів, інститутів та аспектів державного управління. Як вказано в Концепції Адміністративної реформи в Україні [13], найпершим і найрадикальнішим заходом реформування державних органів має стати чітке визначення їх статусу. Вважаємо, що запропоновані нами зміни та доповнення як до чинного законодавства, так і до підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність установ виконання покарань, за умови їх використання, значно покращать правотворчу та правозастосовчу діяльність пенітенціарних органів та установ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Социологический энциклопедический словарь /Ред.-коорд. Г.В. Осипов; Ин-т соц.-полит. исслед. РАН, Ин-т социологии РАН. -М.: Инфра М-Норма, 1998. -486 с.
2. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. -Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. -704 с.

3. Теория государства и права: Учебник /Под ред. М.М. Рассолова, В.О. Лучина, Б.С. Эбзева. –М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001. –640 с.

4. Государственная служба: теория и организация: Курс лекций /Под общ. ред. Е.В. Охотского, В.Г. Игнатова. –Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. –640 с.

5. Битяк Ю.П. Державна служба та розвиток її демократичних основ. –Харків: Укр. юрид. академія, 1990. –74 с.

6. Манохин В.М. Советская государственная служба. –М.: Юрид. лит., 1966. –196 с.

7. Кримінально-виконавчий кодекс України // ВВР України. –2004. –№ 3-4. –Ст.21.

8. Фарбер И.Е. Свобода и права человека в советском государстве. –Саратов: Изд-во Саратовск. ун-та, 1974. –187 с.

9. Толстой Ю.К. К теории правоотношения. –Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1959. –87 с.

10. Указ Президента України “Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань” від 31.07.1998 р., № 827/98 // Офіційний вісник України. –1998. –№ 16. –Ст.589.

11. Ответственность в управлении /И.Л. Бачило, П.Г. Щекочихин, С.В. Катрич и др.; Отв. ред.: А.Е. Лунев, Б.М. Лазарев. –М.: Наука, 1985. –304 с.

12. Наказ Державного Департаменту України з питань виконання покарань “Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань” від 25.12.2003 р., № 275.

13. Указ Президента України “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні” від 22.07.1998 р., № 810/98 // Вісник державної служби України. –1998. –№ 3. –С.7-16.

Надійшла до редколегії 04.02.2005

БАРАШ Е.Е. ПОНЯТИЕ И ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО СТАТУСА УЧРЕЖДЕНИЙ ИСПОЛНЕНИЯ НАКАЗАНИЙ

Исследован правовой статус учреждений исполнения наказаний.

BARASH E.E. CONCEPT AND ELEMENTS LEGAL STATUS OF ESTABLISHMENTS EXECUTION OF PUNISHMENTS

The legal status of establishments of execution of punishments is investigated.

О.В. БЕЛЬКОВА

Національний університет внутрішніх справ

УДК 343.139

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СВІДКА В СУДОВИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ¹

Розглянуті особливості правовідносин, що складаються в судових стадіях кримінального процесу України, зокрема, щодо змісту правового статусу свідка в стадії судового розгляду та участі свідка в стадії виконання вироку при вирішенні питань, пов'язаних із виконанням вироку.

Стадія судового розгляду є центральною стадією кримінального процесу, і на відміну від досудового розслідування представляє собою безпосередню діяльність по здійсненню правосуддя, яка відбувається у визначеній законом процесуальній формі, і має певні ознаки, що відрізняють її від досудового розслідування. Ю.М. Грошевський, виділяє такі ознаки правосуддя: “1) правосуддя є особливим видом державної діяльності, яка здійснюється особливим органом держави – судом; 2) правосуддя відправляється шляхом розгляду і вирішення кримінальної справи у певній встановленій законом процесуальній фо-

рмі і вирішення питання про застосування заходів покарання до осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, або виправдання невинних” [1, с.104]. О.М. Толочко зазначає, що правосуддя у кримінальних справах характеризується наступними ознаками: “1) представляє собою самостійну галузь державної влади; 2) здійснюється спеціальним органом держави – судом; 3) шляхом розгляду та вирішення кримінальних справ в судових засіданнях, в особливій, встановленій законом процесуальній формі; 4) тягне за собою застосування передбачених законом заходів покарання до осіб, які визнані винними у вчиненні злочину, або виправдання невинних” [2, с.88]. У зв'язку з наявністю вказаних ознак вважаємо, що правовідносини, які складаються в стадії судового розгляду, є окремими пра-

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. юрид. наук Кузьміна В.Ю. (НУВС).